

DOI: <https://doi.org/.....>

УДК 72.01

Олійник Олена Павлівна,
*кандидат архітектури, доцент,
завідувач кафедри дизайну інтер'єру,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна*
archiprestig@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-6786-0633>,
Scopus h-індекс = 1; Google Scholar h-індекс = 4

ВІДКРИТИЙ МІСЬКИЙ ПРОСТІР ЯК ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ

Анотація: в статті розглядається проблема збереження відкритих громадських просторів – вулиць, площ, парків та інших елементів містобудівної структури. Рада Європи та ЮНЕСКО розглядають міські простори як частину культурного ландшафту міста, як носії його ідентичності та культурної пам'яті, а їх збереження – як запоруку сталого розвитку історичних міст та основу демократії. Методика виявлення та дослідження системи відкритих просторів базується на середовищному зонуванні, а саме виділенні ділянок, однорідних за просторово-планувальними характеристиками та напрямками можливого перетворення.

Ключові слова: міський відкритий простір, культурний ландшафт, збереження культурної спадщини, просторовий аналіз, методика середовищного зонування.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій. В Україні в пострадянський період питання формування, організації та збереження міських просторів майже не було об'єктом спеціальних наукових досліджень. Лише в останні тридцять років почали з'являтися роботи, що розглядають історичне місто як цілісне утворення, культурний ландшафт, в якому відкриті простори відіграють не меншу роль, ніж окремі пам'ятки. Так, І. Коротун [1] розглядала буферні зони як сукупність міських просторів, що володіють всесвітньою універсальною цінністю; Б. С. Черкес [2] досліджував прояви національної ідентичності в архітектурі і в містобудуванні, в тому числі у формуванні головних площ столиць; М. В. Бевз розглянув методичні основи збереження та регенерації заповідних територій [3]; в роботах В. Тимохіна досліджувались загальні питання історії та еволюції містобудування [4]; в роботах Н. М. Шебек [5] – типологія архітектурного середовища. Водночас, в європейській науці в останні кілька десятиріччів просторовий аналіз міського

середовища та методи збереження міських просторів стали поширеною темою, що спирається на серйозні наукові дослідження. В своїх роботах Н. Еллін [7], М. Кармона [8] розглядають містобудівні, архітектурно-композиційні, соціальні, психологічні та ін. аспекти формування міського середовища. З видатних наукових робіт з дизайну середовища слід відзначити також праці К. Александера [9], К. Лінча [10], А. Россі [11], Р. Кріє [12,13] та інших. Філософським аспектам сприйняття міських просторів присвячені роботи М. Фуко [11] та інших. Соціальним та структуроформуючим аспектам міського середовища присвячені роботи Б. Хіллієра [15].

Мета. Розглянути відкриті міські простори як об'єкт культурної спадщини, використовуючи для їх дослідження методи просторового аналізу та середовищного зонування.

Основна частина. Перше двадцятиліття ХХІ сторіччя відзначилося рухом європейської громадськості в бік інтеграції, демократизації та усталеного розвитку міст, а також збереження публічних міських просторів. Були прийняті важливі документи Ради Європи та ЮНЕСКО, що стосуються принципів просторового розвитку міст та закладають у територіальний вимір необхідність врахування прав людини та демократії, – таких, як збереження «єдності у різноманітті», тобто індивідуальності європейських культур, що сформували і зберегли просторову різноманітність ландшафтів, міст та поселень Європи. Це культурне різноманіття, яке в минулому було джерелом напруженості та конфліктів, сьогодні є потенціалом для сталого просторового розвитку.

Серед видатних документів ЮНЕСКО та Ради Європи слід відзначити такі, як Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (ЮНЕСКО, 1972 р. – Ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР від 04.10.1988 р. № 6673-XI); Нарський документ про автентичність, 1994; Міжнародна хартія з охорони традиційної архітектурної спадщини (Стокгольмська хартія. 1998 р.); Міжнародна хартія з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія) Краків -Вавель, 26.10.2000 р.; Ризька хартія про автентичність та історичну реконструкцію культурної спадщини 23-24.10.2000 р.; Європейська ландшафтна конвенція (Рада Європи, 2000 р. – Ратифікована Законом України від 07.09.2005 р. № 2831-VI); Віденський меморандум «Всесвітня спадщина та сучасна архітектура – управління історичним міським ландшафтом», 20.05.2005; Ксіанська декларація про збереження оточення об'єктів історико-культурної спадщини, визначних місць та територій, 2005; Хартія про інтерпретацію та презентацію визначних місць культурної спадщини, 2008; Рекомендація про історичні міські ландшафти, 10.11.2011р. та інші, що містять важливі принципи

збереження та примноження містобудівної культурної спадщини в контексті сталого просторового розвитку [6,16]

Рада Європи визначає відкритий міський простір та його значення таким чином: «відкритий простір є важливою частиною міської спадщини, сильним елементом в архітектурній та естетичній формі міста, відіграє важливу освітню роль, є екологічно значущим, важливим для соціальної взаємодії та сприяння розвитку громади та підтримує економічні цілі та діяльність; він відіграє важливу роль у забезпеченні потреб громади в рекреаційному та дозвіллевому відношенні та має економічну цінність у покращенні навколишнього середовища» [17].

В документах Ради Європи відкритий публічний простір визначається як «громадська вітальня населеного пункту» (Рада Європи, 1986), а в Рекомендації щодо історичних міських ландшафтів від 2011 р. відзначається, що втрата публічних міських просторів може призводити до соціальної та просторової фрагментації та різкого погіршення якості умов проживання в містах. «З одного боку, урбанізація забезпечує економічні, соціальні і культурні можливості, які можуть підвищити якість життя і посилити традиційний характер міських районів; з іншого боку, некеровані зміни, щільність і зростання чисельності міського населення можуть підірвати почуття місця, цілісність міської тканини і самобутність громад. Деякі історичні міські райони втрачають свою функціональність, традиційну роль і населення.» [16,17].

Для забезпечення цілей сталого розвитку ЮНЕСКО пропонує використовувати ландшафтний підхід для виявлення та збереження історичних районів, їх просторової організації та зв'язків, їх природних особливостей та умов. Історичний міський ландшафт, пояснюється в рекомендації, «являє собою міський район, що розглядається як результат історичного нашарування культурних і природних цінностей і атрибутів і виходить за рамки поняття «історичний центр» або «ансамбль» в зв'язку з включенням в нього більш широкого міського контексту і його географічних параметрів. Цей більш широкий контекст включає в себе «відкриті простори та сади; методи землекористування та просторову організацію; особливості сприйняття та візуальні співвідношення, а також всі інші елементи міської структури».

На даному етапі необхідним стає перехід до «державної політики нового покоління, що сприяє вияву та охороні історичних нашарувань та рівновазі культурних та історичних цінностей в історичному середовищі, а також проведення академічними установами, університетами та іншими науково-дослідними центрами наукових досліджень з різних аспектів підходу, орієнтованого на історичні міські ландшафти та сталий просторовий розвиток.»

Отже, відкриті громадські простори, як і їх смислове наповнення, просторова організація і структура розглядаються нині як об'єкт культурної спадщини.

В Глобальному звіті про культуру для сталого розвитку міст, який підготовлено ЮНЕСКО відповідно до Порядку денного сталого розвитку на 2030 рік, зазначається, що культура невід'ємно пов'язана з громадськими просторами, тому інвестування в збереження і розвиток публічних просторів забезпечує кращий доступ до ринків, робочих місць, інформації та державних послуг, особливо в країнах, що розвиваються. Громадські простори служать базовою структурою для міського ландшафту і відображають історію та культурне різноманіття суспільства, створюючи при цьому вищий рівень соціальної різноманітності.

Громадські простори при цьому визначаються як сукупність просторів – вулиць, площ, парків та інших елементів громадської інфраструктури, що перебувають у державній або приватній власності, але призначені для загального користування, – вони доступні для усіх громадян безкоштовно, щоденно та без обмежень.

У Барселонській декларації [18] зазначається, що громадські простори мають важливе значення для культурного та політичного самовираження; сформульовано необхідність збереження характеру і якості існуючих історичних громадських просторів, з метою популяризації місцевої ідентичності та передачі спадщини майбутнім поколінням. Підкреслюючи важливість культурної спадщини, Декларація стверджує, що сприяння збереженню громадських просторів є ключовим у створенні стійких суспільств. Збереження історичної мережі пішохідних міських просторів, призначених для зібрань, спілкування та відпочинку, знаходиться в руслі стратегії сталого розвитку – з одного боку, як охорона культурної спадщини, з другого – як забезпечення соціального захисту і рівних прав громадян. При цьому міські простори периферійних районів міст обслуговують місцеві громади, а простір центральних історичних осередків, пов'язаний з історією місця, з його ідентичністю, – слугує для представницьких та культурно-розважальних функцій туристів, жителів міста і навіть країни.

В Україні на сьогоднішній день не існує державної політики щодо збереження і формування мережі публічних просторів як частини його цілісної культурної спадщини та запоруки сталого розвитку міста [6]. Радянську систему містобудування, що передбачала комплексний, але уніфікований підхід, було знищено, на її місце прийшла вибіркова фрагментарна забудова, від якої в першу чергу страждають вільні простори – «легені міста». Дуже

повільно повертається розуміння цінності окремих міських публічних просторів та відбувається їх соціалізація.

Можна говорити про можливість збереження публічних міських просторів тільки тоді, коли вони складають частину мережі пішохідних просторів міста і мають відповідну функцію. Разом з тим, визначення меж історичної просторово-планувальної системи та принципів її формування теж є певною проблемою. Усталені фрагменти просторово-планувальної системи міста, що володіють певними історичними характеристиками, не завжди збережені як цілісне містобудівне утворення і подекуди мають вигляд окремих фрагментів; з іншого боку, великі міста можуть мати кілька містобудівних утворень, що мають певну історичну цінність.

Для визначення композиційної основи та ступеню збереженості просторової тканини міста використовуються методи *просторового аналізу* та *середовищного зонування* [20,21].

Метод просторового аналізу використовується як для вирішення нагальних містобудівних завдань, так і для дослідження конкретних фрагментів міського середовища. Методика просторового аналізу дозволяє формалізувати складний багаторівневий малюнок містобудівної тканини міста, виокремлюючи лише композиційно-просторові аспекти сприйняття; виявити композиційну структуру міських просторів.

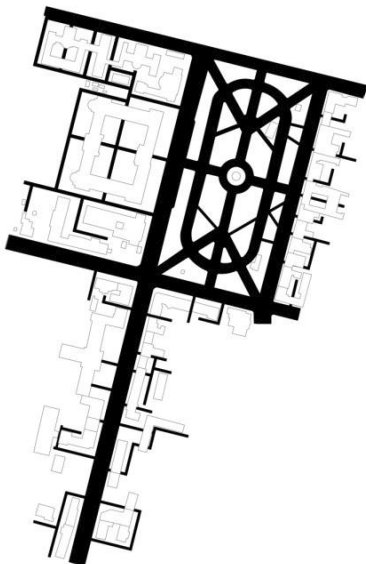

Рис.1. Виділення транзитних міських просторів вздовж вул. Володимирської в Києві за допомогою просторового аналізу.

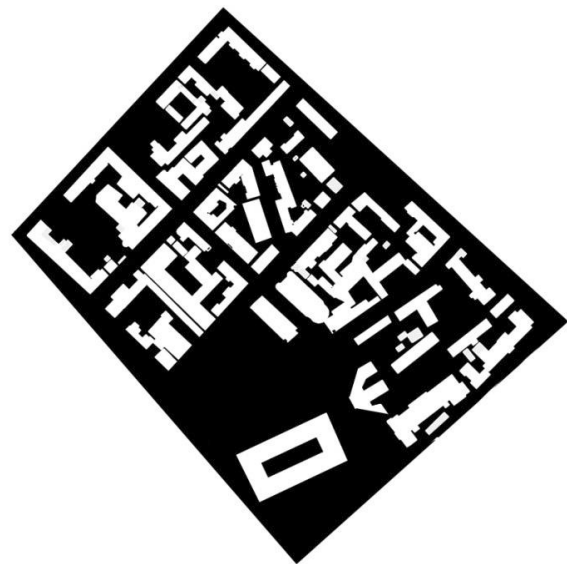

Рис.2. Система відкритих міських просторів історичної частини Подолу.

В авторській методиці, заснованій на теорії «фігури-фону», пропонується розподіляти відкритий міський простір на два види: *простір перебування*

(позитивний, або замкнений) – той, де мешканці перебувають, сидять, відпочивають, – і *простір пересування* (негативний, або транзитний) – той, в якому рухаються [22]. Саме малюнок транзитних просторів виявляє композицію містобудівного утворення, його структуру, виступає в ролі своєрідного геометричного містобудівного орнаменту. Виявлення позитивних (замкнених) просторів дозволяє прослідити просторову щільність містобудівного фрагмента, наявність незабудованих або втрачених фрагментів, які потребують реорганізації чи редизайну. (рис.1,2).

Планувальна структура будь-якого історичного міста являє собою просторово неоднорідне, динамічне середовище, при цьому характер цієї неоднорідності має тенденції до усталеності завдяки стійким принципам організації структури. В цьому середовищі можна визначити зони, відносно однорідні за просторово-планувальними ознаками. Однак їх кількість, закономірності побудови кожної зони та міської системи в цілому відрізняються для кожного міста і відображають специфіку його історичної еволюції. Разом з тим принципи організації кожної зони та малюнок її відкритих просторів є відносно стійкими характеристиками, що відображають її системну цілісність та в сукупності створюють неповторне обличчя міста.

Методика дослідження історичного середовища міста повинна поєднувати диференційований підхід до територій міста в залежності від однорідності просторово-планувальних характеристик та малюнку відкритих просторів з одночасним виділенням історичного ядра як найбільш цінної ділянки міського середовища, що визначає обличчя міста та створює його своєрідність.

Основним критерієм оцінки архітектурно-просторового середовища міста повинна бути вибрана його цілісність як системи за ландшафтними, функціонально-планувальними та композиційно-просторовими характеристиками.

Таким чином, *методика середовищного зонування* території історичного центра міста передбачає виділення ділянок, однорідних за рядом ознак:

- просторово-планувальній (характер просторової структури рельєфу та функціонально-планувальна організація території, малюнок міських просторів та структура їх чергування);

- візуальній (існуючі та потенціальні зорові зв'язки зони із встановленням сфери візуально-просторового впливу, що визначається функціонально-планувальною структурою центру, характером рельєфу та розташуванням домінант; встановленням меж оптимальної видимості та зон охорони візуального сприйняття);

- композиційно-просторовій (роль в композиції центру; прийоми композиції; принципи організації стаціонарних просторів перебування;

розміщення домінант та принципи їх взаємозв'язку з фоновою забудовою; масштабні співвідношення);

- часовій та стильовій (виділення найбільш усталених містобудівельних напрямків та стилю забудови у співставленні з часом виникнення та формування планувальної структури; виявлення в планувальній структурі найбільш характерного періоду; цінність та цілісність архітектурного спадку, наявність пам'ятників).

Так, у Львові найбільшою цінністю історико-культурної спадщини та принципів організації відкритих просторів володіє середньовічний центр – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, який займає центральне положення в долині Полтви, що обумовило можливість сприйняття його домінант з оточуючих пагорбів. Забудова схилів та характер організації відкритих просторів також володіють високою історико-архітектурною цінністю, однак з точки зору візуально-просторових та композиційних взаємозв'язків мають підпорядкований характер по відношенню до історичного ядра. Подібна схема склалася також у Дрогобичі (рис.3).

У Києві історичне ядро розділене природними утвореннями на декілька ділянок, що відрізняються типами історичного середовища та міських просторів. Тут одним з основних факторів, що визначають своєрідність та індивідуальний образ центру, є розчленована структура рельєфу, яка впливає на формування функціонально-планувальної структури. Поєднання специфічних особливостей рельєфу з найбільш усталеними планувальними елементами та їх виявлення у висотній композиції (характерне для давньоруського містобудівництва в цілому) сприяло виникненню цілісних містобудівельно-ландшафтних комплексів, які визначили межі середовищних зон. Враховуючи складний рельєф та історико-культурну цінність у поєднанні з сучасною забудовою, автором було виділено декілька найбільш значних та цінних зон з ведучою роллю в функціонально-планувальній та композиційній структурах міста, з широкою сферою візуально-просторового впливу: Верхнє місто, Липки, Лавра (зони плато) та Хрещатик (долинна). Решта зон мають підпорядкований характер, і напрямки їх реконструкції повинні бути пов'язані з ведучими типами. Окремо виділялись ділянки, що не мають цінного архітектурного спадку, однак, завдяки розміщенню на плато, мають потенціальні можливості для розвитку загальноміських функцій (Солом'янська площа).

Напрямок розвитку та сфера візуально-просторового впливу загальноміського центру в процесі історичної еволюції залежать від розміщення його в певному місці рельєфу: так, при розміщенні центру в долині (Львів) зона його впливу охоплює долину та її схили, проте обмежені візуальні зв'язки; при розміщенні закладів центру на окрайці рельєфу, на плато (Чернігів,

Київ) просторовий вплив центру обмежується розмірами плато, але не обмежена зона візуального сприйняття його домінант із сусідніх схилів.

Особливості рельєфу місцевості слугують природним фактором, що обумовлює укрупнені членування середовища та специфіку його сприйняття в залежності від розміщення: в долині, на крутих або пологих пагорбах, на крайці рельєфу чи плато. Подальше розчленування території визначається просторово-планувальною структурою історичного центру, характером забудови, принципами формування та малюнком міських просторів, наявністю пам'ятників та візуальними взаємозв'язками. Таким чином, завдання зводиться до вияву на території міста однорідних ділянок, що відрізняються специфікою розташування на рельєфі та принципами просторової організації.

В більшості міст історичне ядро являє собою однорідне середовище за ландшафтними та просторово-планувальними характеристиками. В цьому випадку такий ареал виділяється як тип середовища, що володіє найбільшою історико-культурною цінністю, усталеними і найбільш характерними для обличчя міста принципами композиційної побудови і займає, як правило, найвигідніше з точки зору сприйняття положення на рельєфі та представницьке положення в функціонально-планувальній структурі центру. В зв'язку в цим планувальна організація оточуючих територій повинна мати підлеглий характер, з урахуванням максимального збереження та вияву архітектурно-просторового середовища історичного ядра.

Дослідження провідних зон має включати:

- аналіз зовнішніх зв'язків з виявом найбільш усталених та збережених характеристик в процесі історичної еволюції (ландшафтно-планувальні; функціональні та просторово-планувальні, напрямки територіального розвитку з урахуванням ступеню впливу ядра; ступінь замкнутості просторової структури ядра і можливості сприйняття його домінант із сусідніх зон з урахуванням ландшафту);

- аналіз внутрішніх зв'язків - типологічні (принципи планувальної організації, принципи формування та малюнок міських просторів, співвідношення закритих та відкритих просторів і таке інше) та індивідуальні, специфічні особливості (окремі композиційні прийоми розташування домінант, стилістика забудови та особливості внутрішнього сприйняття пам'ятників та інше). Аналіз решти зон повинен базуватися на їх відношенні до історичного ядра.

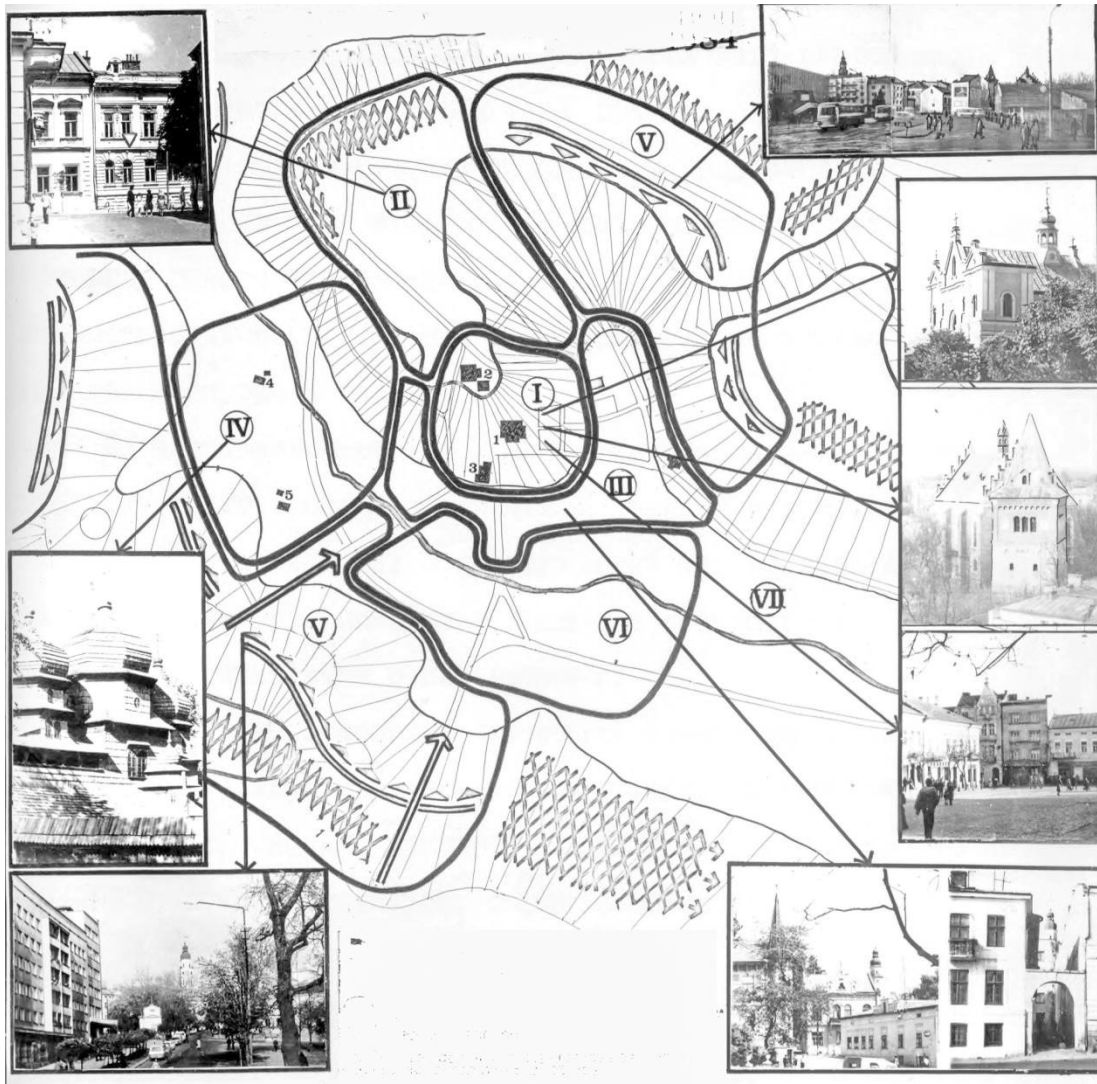

Рис.3. Середовищне зонування м. Дрогобича (пропозиція автора 1984 р.). I – провідна зона; II-III, VI – підпорядковані зони; IV- провідна зона за межами ядра (церква Св. Юра з буферною зоною); V- зона з вигідними умовами сприйняття домінант ядра

Пріоритет історичного центру міста в його сучасному розвитку підкреслюється в більшості провідних документів ЮНЕСКО, зокрема у Віденському меморандумі: «Існуючі історичні міста, особливо ті, що входять до Списку всесвітньої культурної спадщини, потребують особливої політики планування та управління містом, для якої збереження культурної спадщини є головною метою. В цьому процесі автентичність та інтеграція історичних міст, які визначаються за різними чинниками, не повинні піддаватися ризику» [19].

В межах кожної середовищної зони необхідно провести просторовий аналіз з визначенням мережі відкритих просторів різного призначення та можливості їх використання на основі збереження та наступного розвитку. Дослідження також повинно включати моніторинг просторово-планувальної структури окремої середовищної зони та напрямки взаємозв'язку з структурою

міста, на основі чого можна визначити напрямки планувально-просторового перетворення зони та її місце в сучасній просторовій структурі центру.

Висновки. Отже, система відкритих просторів міста може і повинна, згідно з рекомендаціями ЮНЕСКО останніх десятиліть, розглядатися як об'єкт культурної спадщини, невід'ємна частина культурного ландшафту міста.

Відповідно методика дослідження історичного культурного ландшафту міста з метою збереження та розвитку його своєрідності повинна базуватися на вияві найбільш усталених ланок в його містобудівельній структурі, а саме – системи відкритих пішохідних міських просторів, з яких композиційну структуру та історичний «орнамент» вуличної мережі визначають *простори пересування* (вулиці), а соціальну роль та змістовну наповненість, ідентичність міста – *простори перебування* (площі, внутрішньоквартальні простори).

Для дослідження просторово-планувальної структури історичного міста автор пропонує методику середовищного зонування території історичної частини міста з виділенням провідних, допоміжних зон та зон з потенційними можливостями розвитку.

Список джерел

1. Коротун І. В. Архітектурно-містобудівні основи створення буферних зон об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: дис... д-ра архітектури: 18.00.01— К., 2017. — 36 с.
2. Черкес Б.С. Національна ідентичність в архітектурі громадських центрів столичних міст в умовах ідеологічної детермінації.: Автореф. дис... д-ра архіт.: 18.00.01 — К., 2006. — 36 с.
3. Бевз М.В. Методологічні основи збереження та регенерації заповідних архітектурних комплексів історичних міст (на прикладі Західної України): дис... д-ра архітектури: 18.00.01 — Х., 2003. — 549 арк.
4. Тимохін, В. О.. Історія й еволюція містобудівного мистецтва. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Архітектура, 632, 2008. с. 34–43.
5. Шебек Н.М. Архітектурне середовище: досвід типологічних досліджень. – Сучасні проблеми архіт. та містобудування, вип. 30, 2012. С. 62-73
6. Концепція національної політики щодо культурної спадщини в Україні. Проект. Під ред.. О.П.Олійник. Київ, Архітектура і престиж, 2014.- 134 с.
7. Ellin N. Postmodern urbanism. Revised edition. – New York: Princeton Architectural Press, 1999. – 392 p.
8. Carmona M., Heath T., Oc T., Tiesdell S. Public places – urban spaces. The dimensions of urban design. – Oxford: Architectural Press, 2008. – 312 p.

9. Alexander C. A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction. – New York: Oxford University Press, USA, 1977.
10. Линч К. Образ города. - М.: Стройиздат, 1982. - 328с.
11. Rossi A. The Architecture of the City / A. Rossi. – Cambridge: The MIT Press, 1982. – 203 p.
12. Krier, Rob. Urban Space Academy Editions· London 1991.
13. Krier R. Elements of the concept of urban space // Time-Saver Standards For Urban Design/ New York : McGraw-Hill, 2003.
14. Фуко М. Другие пространства // Интеллектуалы и власть: Избранные политические статьи, выступления и интервью. М.: Праксис, 2006. Ч. 3. С. 191—204.
15. Hillier, B. and Hanson, J. The Social Logic of Space. Cambridge: Cambridge University Press. -1984.
16. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. Збірник міжнародних нормативних документів. ISBN 978-966-651-704-6. Автор вступної статті Яковина М.М.–К. Фенікс, 2008. -176 с.
17. Council of Europe (1986) Recommendation No. R (86) 11 of the Committee of Ministers to Member States on Urban Open Space, Strasbourg: Council of Europe.
18. Barcelona declaration for HABITAT III “Public Spaces” Barcelona 4-5 April 2016
19. Всесвітня спадщина та сучасна архітектура - управління історичним міським ландшафтом. Віденський меморандум. URL: /<http://www.centre7.org.ua/?q=dokumenty/junesko-88>
20. Олійник О.О. Діагностика формоутворення міських просторів як передумова регенерації історичного міста // Проблеми регенерації історичної забудови заповідних територій населених пунктів України. Мат. науково-практ. конференції 8-10 червня 1994 р.– Кам`янець-Подільський, 1994. – С. 77-78.
21. Олійник О.П. Формоутворення просторової структури міст України під впливом національно-релігійних чинників \ \ Досвід та перспективи розвитку міст України: Проблеми малих міст України.: Зб. наук. праць. – Вип.15. - К., КНУБА, Діпромісто, 2008. – С. С.150-155.
22. О.П. Олійник. Методика просторового аналізу в дизайні міського середовища. – Міжвідомчий наук.-техн.зб. «Технічна естетика та дизайн». Вип.11./ Відпов. ред.. М.І. Яковлев. – К., КНУБА, 2012. – С. 136-142. <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/11859/1/27.pdf>

References

1. Korotun I. V. Arkhitekturno-mistobudivni osnovy stvorennia bufernykh zon ob'iektiv vsesvitnoi spadshchyny UNESCO: dys... d-ra arkhitektury: 18.00.01— K., 2017. — 36 s. (in Ukrainian).
2. Cherkes B.S. Natsionalna identychnist v arkhitekturi hromadskykh tsestriv stolychnykh mist v umovakh ideolohichnoi determinatsii.: avtoref. dys... d-ra arkhit.: 18.00.01 — K., 2006. — 36 s. (in Ukrainian).
3. Bezv M.V. Metodolohichni osnovy zberezhennia ta reheneratsii zapovidnykh arkhitekturnykh kompleksiv istorychnykh mist (na prykladi Zakhidnoi Ukrainy): dys... d-ra arkhitektury: 18.00.01 — Kh., 2003. — 549ark.(in Ukrainian).
4. Tymokhin, V. O. Istoriia y evoliutsiia mistobudivnoho mystetstva. Visnyk natsionalnoho universytetu "Lvivska Politekhnikha". Arkhitektura, 632, , 2008. s. 34–43. (in Ukrainian).
5. Shebek N.M. Arkhitekturne seredovyshe: dosvid typolohichnykh doslidzhen. – Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia, Vyp. 30, 2012. S. 62-73(in Ukrainian).
6. Kontseptsiiia natsionalnoi polityky shchodo kulturnoi spadshchyny v Ukraini. Proekt. Pid red.. O.P.Oliinyk. Kyiv, Arkhitektura i Prestyzh, 2014.- 134 s. (in Ukrainian)
7. Ellin N. Postmodern urbanism. Revised edition. – New York: Princeton Architectural Press, 1999. – 392 p. (in English).
8. Carmona M., Heath T., Oc T., Tiesdell S. Public places – urban spaces. The dimensions of urban design. – Oxford: Architectural Press, 2008. – 312 p. (in English).
9. Alexander C. A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction. – New York: Oxford University Press, USA, 1977.(in English).
10. Lynch K. Obraz horoda. - M.: Stroyzdat, 1982. - 328s. (in Russian).
11. Rossi A. The Architecture of the City / A. Rossi. ± Cambridge: The MIT Press, 1982. ± 203 p. (in English).
12. Krier, Rob. Urban Space Academy Editions· London 1991.(in English).
13. Krier R. Elements of the concept of urban space // Time-Saver Standards For Urban Design/ New York : McGraw-Hill, 2003. (in English).
14. Fuko M. Druhye prostranstva // yntellektualy y vlast: yzbrannye polytycheskye staty, vystupleniia y ynterviu. M.: Praksys, 2006. Ch. 3. S. 191—204. (in Russian).
15. Hillier, B. and Hanson, J. (1984)The Social Logic of Space.Cambridge: Cambridge University Press (in English).

16. Mizhnarodni zasady okhorony nerukhomoï kulturnoi spadshchyny. Zbirnyk mizhnarodnykh normatyvnykh dokumentiv. ISBN 978-966-651-704-6. Avtor vstupnoi statti Yakovyna M.M.–K. Feniks, 2008. -176 s. (in Ukrainian).
17. Council of Europe (1986) Recommendation *No. R (86) 11* of the Committee of Ministers to Member States on Urban Open Space, Strasbourg: Council of Europe. (in English).
18. Barcelona declaration for HABITAT III “Public Spaces” Barcelona 4-5 April 2016(in English).
19. Vsesvitnia spadshchyna ta suchasna arkhitektura - upravlinnia istorychnym miskym landshaftom. Videnskyi memorandum. URL:/ <http://www.centre7.org.ua/?q=dokumenty/junesko-88>(in Ukrainian).
20. Oliinyk O.P. Diahnostyka formoutvorennia miskykh prostoriv yak peredumova reheneratsii istorychnoho mista // Problemy reheneratsi istorychnoi zabudovy zapovidnykh terytorii naselenykh punktiv Ukrainy. Mat. Naukovo-prakt. konferentsii 8-10 chervnia 1994 r.– Kam`ianets-Podilskyi, 1994. – s. 77-78. (in Ukrainian).
21. Oliinyk O.P. Formoutvorennia prostorovoi struktury mist Ukrainy pid vplyvom natsionalno-relihiinykh chynnykiv \ \ Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrainy: problemy malykh mist Ukrainy.: zb. nauk. prats. – vyp.15. - K., KNUBA, Dipromisto, 2008. – s. S.150-155. (in Ukrainian).
22. O.P.Oliinyk. Metodyka prostorovoho analizu v dyzaini miskoho seredovyscha. – Mizhvidomchyi nauk.-tekhn.zb. «Tekhnichna estetyka ta dyzain». Vyp.11./ Vidpov. red.. M.I. Yakovliev. – K., KNUBA, 2012. – S. 136-142. <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/11859/1/27.pdf> (in Ukrainian).

Аннотация

Олейник Елена Павловна кандидат архитектуры, доцент, завідувач кафедри дизайна інтер'єра, Национальный авиационный университет, г. Киев.

Открытое городское пространство как объект культурного наследия: методы выявления и сохранения.

В статье рассматривается проблема сохранения открытых общественных пространств – улиц, площадей, парков и других элементов градостроительной структуры. Совет Европы и ЮНЕСКО рассматривают городские пространства как часть культурного ландшафта города, как носители его идентичности и культурной памяти, а их сохранение – как залог устойчивого развития исторических городов и основу демократии. Методика выявления и исследования системы открытых пространств базируется на средовом зонировании, а именно выделении участков, однородных по пространственно-планировочным характеристикам и направлениям возможного преобразования.

Ключевые слова: городское открытое пространство; культурный ландшафт; сохранение культурного наследия; пространственный анализ; методика средового зонирования.

Annotation

Olena Oliynyk Ph.D in Arch., chief of Interior Design Department, National Aviation University, Kyiv, Ukraine.

Open urban space as an object of cultural heritage: methods of definition and preservation.

The article considers the problem of open public spaces preserving – such as streets, squares, parks and other elements of the urban structure. The Council of Europe and UNESCO view urban spaces as a part of the city's cultural landscape, as bearers of its identity and cultural memory, and their preservation as the key to the sustainable development of historic cities and the foundation of democracy. Therefore, the system of open spaces of the city should, according to the recommendations of UNESCO, be considered as a cultural heritage site, an integral part of the cultural landscape of the city.

We can talk about the preservation of public urban spaces only when they are part of the network of pedestrian spaces of the city and have the appropriate function. However, defining the boundaries of the historical spatial planning system and the principles of its formation is also a problem. Steady fragments of the spatial planning system of the city, which have certain historical characteristics, are not always preserved as a whole urban development and in some places have the form of individual fragments.

Methods of spatial analysis and environmental zoning are used to determine the compositional basis and degree of preservation of the spatial fabric of the city.

The method of spatial analysis allows to formalize a complex multilevel pattern of urban fabric of the city, highlighting only the compositional-spatial aspects of perception; to identify the compositional structure of urban spaces.

The method of environmental zoning is based on the identification of the most established links in its urban structure, namely - systems of open pedestrian urban spaces, of which the transit spaces (streets) determine the compositional structure and historical "ornament" of the street network, and spaces of stay (squares, intra-quarter spaces) - their social role and content, identity of the city.

Keywords: urban open space; cultural landscape; preservation of cultural heritage; spatial analysis; methods of environmental zoning.